

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת ויקהל פקודי (החודש) תשפ"א לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף רי"ז

ליתן עוד למלאכת המשכן, ולא נשאר להם להביא רק מה שנצרך להבגדי כהונה אבני שוהם ואבני מילואים. ורצו לתקן זאת במה שהביאו תחלה בחנוכת הבית שש עגלות צב ושני עשר בקר (במדבר ז-ג), ושוב קרבנם לחנוכת המזבח. וצריך ביאור הקשר של העגלות צב עבור מה שנתעצלו מתחלה. ובפשוטו נראה כי העגלות הוצרכו בעת המסעות שפירקו את קרשי המשכן, לנסוע למקום אחר ולהקימו שם, והעגלות סייעו להקמתה שלאחריה, ויהיה להם חלק בהקמת המשכן שלאחריה.

*

ונראה עוד, דהנה להלן נאמר, ויביאו את המשכן אל משה וגו' (לט-לג). ברש"י שלא היו יכולין להקימו, ולפי שלא עשה משה שום מלאכה במשכן, הניח לו הקדוש ברוך הוא הקמתו, שלא היה יכול להקימו שום אדם מחמת כובד הקרשים, שאין כח באדם לזקפן, ומשה העמידו. אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא איך אפשר הקמתו על ידי אדם, אמר לו עסוק אתה בדרך נראה כמקימו, והוא נזקף וקם מאליו, וזהו שנאמר (מ-יז) הוקם המשכן, הוקם מאליו ע"כ. ומקורו במדרש תנחומא (יא) שהיה משה מיצר על שלא נשתתף הוא עמהן במלאכת המשכן, כיצד הנדבה ניתנה על ידי ישראל, והמלאכה נעשית על ידי בצלאל

ויאמר משה אל כל עדת ישראל לאמור, זה הדבר אשר צוה ה' לאמור, קחו מאתכם תרומה לה' וגו' (לה-ד). וצריך ביאור למה הכפיל לומר עוד הפעם 'לאמור'. וברש"י פירש, זה הדבר אשר צוה ה', לי, לאמור לכם ע"כ. ויש להבין מה רצה להוסיף בזה, הא בכל מקום שכתוב לאמור פירושו כן, שצוה ה' לי לאמור לכם. גם מה שאמר קחו 'מאתכם' תרומה, לכאורה מיותר, דהא מדבר אליהם, וסגי באמרו קחו תרומה לה'. וכן להלן בעשיית המלאכה אמר, וכל חכם לב 'בכם' יבואו ויעשו (לה-ז), גם כן תיבת 'בכם' מיותר.

*

וליהלן והנשיאים הביאו את אבני השוהם ואת אבני המילואים לאפור ולחושן (לה-כו). ברש"י אמר רבי נתן מה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת המזבח בתחלה, ובמלאכת המשכן לא התנדבו בתחלה, אלא כך אמרו נשיאים, יתנדבו עבור מה שמתנדבין, ומה שמחסירים אנו משלימין אותו. כיון שהשלימו עבור את הכל, שנאמר (לו-י) והמלאכה היתה דים, אמרו נשיאים מה עלינו לעשות, הביאו את אבני השוהם וגו', לכך התנדבו בחנוכת המזבח תחלה. ולפי שנתעצלו מתחלה נחסרה אות משמם והנשאים כתיב (במדבר יב-טז) ע"כ. והיינו שהנשיאים לא היה להם מה

קול רנה וישועה באהלי צדיקים

ברגשי גיל ושמחה ומתוך שבח והודי' להשי"ת, הגנו מגישים מעומקא דליבא, ברכת מזלא טבא וגדיא יאה, קדם עטרת ראשנו

~ כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ~

לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת נכדתו בת לבנו הרה"ג רבי יהושע שליט"א

יהא רעווא שיזכה לשובע שמחות ורב תענוג ונחת דקדושה מכל יו"ח מתוך ברייות גופא ונהורא מעליא עד ביאת גוא"צ בב"א.

והנה בחטא העגל כתיב (שמות לב-ג) ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב אשר באזניהם ויביאו אל אהרן, ועשו בזה עגל מסכה (שם לב-ח), מקב"ה קנטרין של זהב (רש"י לב-ד), על כן ניתן להם מצות נדבות המשכן, אשר כל אחד יתן נדבתו זהב כסף ונחושת לבנות בית ה', כדי לעשות בזה תשובת המשקל, שתחת אשר נתנו תכשיטיהם לעגל, יתנו כעת זאת לה'. וכן הוא במדרש (שמו"ר נא-ח) ישראל נתנו זהב לעגל עד שאמר להם די, ונדבו זהב למשכן עד שאמר להם די שנאמר (לו-ו) והמלאכה היתה דים לכל המלאכה לעשות אותה והותר, אמר הקדוש ברוך הוא יבא זהב המשכן ויכפר על זהב העגל, אמר הקדוש ברוך הוא לישראל בשעה שעשיתם את העגל הכעסתם אותי באלה אלהיך, עכשיו שעשיתם המשכן באלה אני מתרצה לכם ע"כ.

אמנם אכתי יש להבין, הלא היו הרבה מישראל שלא היה להם חלק בחטא זה, ודוגמת שבט לוי שנאמר עליהם (דברים לג-ט) כי שמרו אמרתך ובריתך ינצורו, וברש"י ששמרו לא יהיה לך אלהים אחרים, וכשחטאו בעגל ואמר להם משה מי לה' אלי (שמות לב-כו), נאספו אליו כל בני לוי ע"כ. ומסתמא היו הרבה מבני ישראל שלא היה להם חלק בחטא זה, ולמה להם ליתן חלק לנדבות המשכן. וצריך לומר דאם כי במעשה לא חטאו, מכל מקום חטאו במחשבה ובדיבור והרהור הלב, ושמחו עמהם, וכמו שנאמר וישב העם לאכול ושתו ויקומו לצחק (לב-ו). אך אכתי היו בישראל רבבות צדיקים שלא פגמו גם בזה, ולמה נצטוו ליקח תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו (שם כה-ב).

אמנם ה' חש לכבודן של ישראל, שלא יבואו החוטאים לידי בושה, שיתגלה בזה מי שהיה אצלו נדנדוד חטא בזה, במחשבה ובלב ובמעשה, על כן צוה ה' שכולם ישתתפו בזה, שלא תהא כיסופא להחוטאים. וכמו שאמרו (סוטה לב:) מפני מה תיקנו תפלה בלחש, שלא לבייש את עוברי עבירה [המתוודים בתפלתם על עבירות שבידם], שהרי לא חלק הכתוב בין חטאת לעולה [לא קבע לשחיטת חטאת מקום בפני עצמו שלא יבינו שהיא חטאת ומתבייש] ע"כ. ומצינו בגמרא (סנהדרין יא.) דיתיב רבי וקדריש והריח ריח שום, אמר מי שאכל שום יצא. עמד רבי חייא ויצא, עמדו כולן ויצאו. בשחר מצאו רבי שמעון ברבי לרבי חייא, אמר ליה אתה הוא שציערת לאבא [שאכלת השום ונדף הריח], אמר לו לא תהא כזאת בישראל [חס ושלום שאוכל השום בבואו לבית מדרשו, אלא כדי שלא להלבין פניו של אוכל השום יצאתי, כדי שיצאו כולם ולא יבינו מי הוא] ע"כ.

ואהליאב וחכמי לב וכו', עד שאמר לו הקב"ה למשה, לפי שהיית מיצר שלא היה לך עשייה ולא חלק במלאכת המשכן, לפיכך לא יכלו אותן חכמים להעמידו, בשבילך וכו', עסוק בדיך ואתה מראה להעמידו והוא עומד מאליו וכו' ע"כ.

ולפי זה לא היה למשה שום חלק בעשיית המשכן כלל, הן בנדבות המשכן והן בהמלאכה, וגם בהקמתו היה רק נראה כמקימו. ולכאורה הרי משה עשיר היה, כמאמרם (נדרים לח.) כל הנביאים עשירים היו, מנלן ממה וכו', שהעשיר משה מפסולתן של לוחות שנאמר (שמות לד-א) פסל לך, פסולתן שלך היא ע"כ. ומי מנעו מלהשתתף בנדבתן של ישראל, ומי מנעו מלעשות מלאכת המשכן כמו שאר החכמי לב, ועל כרחק שהיה לו ציווי מה' שלא ישתתף הוא עמהן.

וזהו שצוה לו ה' קחו 'מאתכם' תרומה, רק מאתכם ולא ממנו, שמשה אין לו להשתתף בזה. וכן על המלאכה נאמר לו וכל חכם לב 'בכם' יבואו, ולהוציא את משה. ואם כן האי ציווי אינו דומה למה שנאמר בכל התורה וידבר ה' אל משה לאמור, שהכוונה שמתחלה צוה ה' המצוה למשה עצמו, ושוב עשאו שליח לאמרו גם להכלל ישראל. אבל כאן הציווי רק לישראל, ומשה לא נמנה עמהם. וזהו שדייק הכתוב זה הדבר אשר צוה ה' לאמור, שאני לעצמי לא נצטויתי בזה, אלא זה הדבר אשר צוה ה' לי לאמור לכם, וכפירושו של רש"י. – אך הא גופיה טעמא בעי, למה לא היה משה בכלל הציווי כמו כל ישראל.

*

ונראה דלכאורה יפלא למה הוצרך ה' לנדבות ישראל לעשות משכן לשכינתו, הלא לי הכסף ולי הזהב נאום ה' (חגי ב-ח). ולא עוד, אלא המקדש השלישי שאנו מצפין, בנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבא משמים שנאמר (שמות טו-ו) מקדש ה' כוננו ידיך (רש"י סוכה מא.), אם כן גם המשכן במדבר יתכן היה שיוריד ה' אותו מן השמים בלי שום נדבות ישראל, ומלאכת בני אדם. ויש לומר דהנה המשכן קרוי משכן העדות (לח-כא), וברש"י עדות לישראל שויתר להם הקב"ה על מעשה העגל, שהרי השרה שכינתו ביניהם ע"כ. והרי אמרו (תנחומא בשלח כד) צדיקים במה שהם מקנתרין, בו הן מתקנין. תדע לך שבשעה שקנתר משה באזו קנתר שנאמר (שמות ה-כג) ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך, אמר משה באזו סרחתי באזו אני מתקן ואומר שירה, לכך נאמר (שם טו-א) אז ישיר ע"כ. וכן מבואר בספרי קודש אשר שלימות התשובה היא לעשות תשובת המשקל כידוע. (עיין ספר הרוקח הלכות תשובה אות ו).

ויעין במהרש"א (שם) שפירש באופן אחר, דלכאורה קשה כיון שכולם יצאו אחר רבי חייא על כרחך שידעו שרבי חייא לא יצא משום שהוא אכל השום אלא כדי שלא יתבייש האוכלו, ולכך יצאו גם הם, ואם כן אינו דומה שרבי שמעון לא ידע ולא יבין את זה דלמה יצאו כולם. ונראה לפרש דודאי ידעו כולם גם רבי שמעון שהוא לא היה האוכל ולכך יצאו כולם, והכי קאמר אתה שציערת את אבא במה שיצאת מבית המדרש ויצאו כולם אחריו, וציערת אבא על ביטול תורה לפי אותה שעה, שלא היה לך לצאת, רק האוכלו היה לו לצאת לבדו. ואמר ליה לא תהא כזאת בישראל, דודאי ביטול תורה הוא עון וחטא, אבל לבייש אחד מישראל, לא תהא כזאת עבירה גדולה בישראל, וטוב לבטל תורה מלבייש בן ישראל ע"כ.

ועל כן לא נצטוו בנדבות המשכן רק אותן שחטאו בעגל במעשה ובמחשבה, כי אז יבואו בני אדם לכיסופא, ולא תהא כזאת בישראל, לבנות בית ה' בדמם של ישראל, אזיל סומקא ואתי חיורא, אלא כולם יביאו נדבותם למשכן, ולא תהא ניכר מביניהם מי הם אלו שחטאו. [ועיין חתם סופר בפרשתנו קנה].

אך משה רבינו שהיה בשמים בשעה שחטאו ישראל בעגל, וגלוי לכל שהוא אין לו שום נדנדוד קשר להחטא ההוא, על כן אין לו שייכות לא לנדבות המשכן ולא למלאכת המשכן, ולהורות כי מה שנצרכים להנדבות והמלאכה היא רק בשביל שיהא להם תיקון לחטא העגל. והראיה כי משה רבינו שאין בו כלום מחטא הזה, לא סייע לעשיית המשכן. והגם כי שבט לוי גם כן לא חטאו בפועל, מכל מקום גם בהם היו שנכשלו במחשבה, דהא גם מהם ניטלו הכתרים, ורק משה נטלן (שבת פח.). כי הוא לא היה לו שום שייכות לחטא הזה. [שוב ראיתי בדרשות חתם סופר (ו') אדר קפב, ובנדמ"ח דרוש טו) שכתב יותר, דכיון דכל נדבת המשכן היה לכפר על העגל, לא היה משה רשאי לתת שום נדבה למשכן, דמי שאינו מחוייב אסור ליתן לקרבן ציבור, כדי שלא יהיה קרבן ציבור בא משל יחיד ע"כ].

עם כל זה היה משה מיצר על הדבר שאין לו חלק בהמשכן, והוא על דרך שקרינו היום (פרשת החודש) שנצטוו ישראל במצרים, בעשור לחודש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית (שמות יב-ג). ואמר הכתוב, וילכו ויעשו בני ישראל כאשר צוה ה' את משה ואהרן כן עשו (יב-כח), וברש"י מהו כן עשו, אף משה ואהרן כן עשו ע"כ. והיא פליאה שהוצרך הכתוב להשמיענו שגם משה ואהרן עשו מצות ה'. ונראה דהנה מבואר ברש"י על הפסוק

(יב-ו) והיה לכם למשמרת, זה לשון בקור, שטעון בקור ממום ארבעה ימים קודם שחיטה. ומפני מה הקדים לקיחתו לשחיטתו ארבעה ימים מה שלא צוה כן בפסח דורות, היה רבי מתיא בן חרש אומר הרי הוא אומר (יחזקאל טו-ח) ואעבור עליך ואראך והנה עתך עת דודים, הגיעה שבועה שנשבעתי לאברהם שאגאל את בניו, ולא היו בידם מצות להתעסק בהם כדי שיגאלו, שנאמר (שם) ואת ערום ועריה, ונתן להם שתי מצות דם פסח ודם מילה וכו' ע"כ. ואם כן משה ואהרן שלא היו ערום ועריה מן המצות, אין להם חיוב להתעסק עם הקרבן ארבעה ימים, כדי שיהיו טרודין במצות, ואף על פי כן אמר הכתוב שגם משה ואהרן כן עשו, שרצו להשתתף עצמם עם הכלל ישראל, על דרך שאמרו (ברכות כו.) זה שנמנו חביריו לדבר מצוה ולא נמנה עמהם ע"ש. וכמו כן כאן בעשיית המשכן היה משה מיצר שכל ישראל עוסקין בעשייתה, והוא לא נמנה עמהם, על כן נתן ה' הקמתה למשה.

*

ויש לומר עוד בטעם שלא היה למשה חלק בהמשכן, דאיתא בזוה"ק (ח"ג רכא.) כד נפקו ישראל ממצרים, בעא קודשא בריך הוא למעבד לון בארעא כמלאכין קדישין לעילא, ובעא למבני לון ביתא קדישא, ולנחתא ליה מגו שמי רקיעין וכו', ומדארגיוזו קמיה במדברא, מיתו וכו', וביתא אתבני על ידא דבר נש, ובגין כך לא אתקיים וכו' ע"ש.

וכתוב בישמח משה (ריש פ' תרומה אות ג) דלכן הצריך ה' לנדבת ישראל לביתו ולמשכנו, דאיתא במדרש (שמו"ר נא-ג) אלה פקודי המשכן משכן (לח-כא), שנתמשכן על עונותיהם של ישראל ע"כ. ודבר זה היא לטובתן של ישראל, דכתיב (תהלים עט-א) מזמור לאסף אלקים באו גוים בנחלתך, קינה לאסף מיבעיא ליה, אלא שאמר אסף שירה על שכילה הקב"ה חמתו בעצים ובאבנים שבביתו, ומתוך כך הותיר פליטה בישראל, שאלמלא כך לא נשתייר משונאי ישראל שריד (רש"י קידושין לא:). ולכן אם לא היה נעשה משל ישראל, לא היה יוכל להתמשכן בעונותיהם, כמו המקדש דלעתיד דאין לבשר ודם חלק בו, לא יחרב, והיה נתקעקע ביצתן של ישראל ח"ו בעונותיהם, לכן רצה ה' שיבנהו משל ישראל, כדי שיוכל להתמשכן בעונותיהם ע"כ.

ומעתה יש לומר דלכן לא היה למשה חלק בעצם המשכן, כי משה הוא איש אלקים, וכל

הלא מצינו בארון שנשא את עצמו וגם את נושאו, ועל דבר זה נענש עוזא שנאמר (דברי הימים א יג-ט) וישלח עוזא את ידו לאחוז את הארון, אמרו לו הקב"ה עוזא נושאו נשא, עצמו לא כל שכן (סוטה לה). ולמה לא נשא המשכן עצמו בכל מסעיו, והוצרכו לפרקו ולהעמידו תמיד.

ויתכן לומר כי אם היו כל ישראל מזדרזין ביחד בנדבתם להמשכן, היה עילוי רב במעשה המשכן, כח הרבים של הכלל ישראל, והיה המשכן נוסע מעצמו עם הענן, אך בהיות שהנשיאים נתעצלו בנדבתם, ועבור זה לא היה להם חלק בהמשכן גופיה, רק באבני שוהם לבגדי כהונה, על כן היה חסר במעלתו של המשכן, ולא היה נושא את עצמו, אלא הוצרכה לפרקו ולהעמידו. וגם לא נשאר המשכן נצחי לעולמי עד.

ועל כן כאשר ראו הנשיאים שבני ישראל הביאו הכל, ואין להם חלק בה, הבינו כי המשכן הוא חסר השלימות. וממה שפירק משה המשכן והקימה פעם אחר פעם, ראו כי אין היא נצחי, ולא יהא בהמשכן מעלת הארון שיהא נושא את עצמו, אלא בכל המסעות יצטרכו לפרוק אותו ושוב להעמידו, על כן נדבו את שש העגלות ושני עשר בקר, שיוכלו להסיע המשכן ממקום למקום, כי הם אשמים בזה, במה שנתעצלו מתחלה.

וגם יש לומר בטעם שהסיבו כן מן השמים שלא יהא להנשיאים חלק בו, כי אפשר שהיו ביניהם אנשים גדולים כאלו, שמעשיהם נצחיים כמו מעשה משה, ואם היו הם משתתפים, לא היה יכול ה' לשפוך חמתו על עצים ואבנים, והיה פוגע החרון אף בישראל, על כן הסיבו שגם הם לא יהא חלק בהמשכן כמו משה.

*

ולענינינו שעומדים בראש חודש שבו נצטוו ישראל ליקח הפסח מבעשור, כדי שיהיו ראויים להגאולה על ידי הכנת הקרבן, שהיו אז ערום ועריה. כמו כן לדורות, העמל והטורח של ההכנות למצות פסח, בזה זוכין להארת החג. וגם מי שהוא ערום ועריה, יכול לזכות על ידי ההכנה להמצוה, להיות ראוי לקבל אורות החג כראוי.

פעולותיו הם נצחיים ועומדים, ואילו היה בהמשכן מנדבות משה, או שהיה עושה ועוסק במלאכתה, לא היתה חרבה. ולכן גם הקמתה לא היה לגמרי על ידי משה, אלא עסוק בידיו והוא קם מאליו. וכדאיתא במדרש דאלמלא היה משה רבינו נכנס לארץ ישראל לא היה נחרב המקדש. וביאר בפרשת דרכים (ריש דרוש שמיני) כי האויבים לא היו יכולין לשלוט במעשה ידיו, כמו שאמרו (סוטה ט). דוד ומשה לא שלטו שונאיהם במעשה ידיהם, ומשנבנה המקדש, נגנז אהל מועד קרסיו קרסיו בריחיו ועמודיו ואדניו ע"כ. ואם כן כאשר יחטאו ישראל, תחול חרון אף ה' על ישראל, ולא יוכל לשפוך חמתו על עצים ואבנים, על כן לא היה למשה שום חלק במלאכת המשכן, שאז היה המשכן עומדת לעד ולא נחרב.

ולכן נרמז 'המשכן משכן', שנתמשכן בעונותיהם של ישראל, סמוך לאלה פקודי המשכן אשר פוקד על פי משה, והיינו כי בהיות שרק החשבון היה על פי משה, ולא שום דבר בהמשכן גופיה, לא בנדבה ולא במלאכה ולא בהקמה, רק בדבר חיצוני של הפקודה, על כן שפיר היה יכול להתמשכן בעונותיהם של ישראל.

*

ובזה נבוא לבאר הענין שהנשיאים התנדבו בחנוכתה תחלה שש עגלות צב. כי הנה המשכן לא נשאר נצחי, ונגנזה אחר כך, ובנו מקדשות אחרות. ונראה דזהו הענין שאמרו חז"ל ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן (במדבר ז-א), וברש"י ולא נאמר ביום הקים, מלמד שכל שבעת ימי המלואים, היה משה מעמידו ומפרקו, ובאותו היום העמידו ולא פרקו, לכך נאמר ביום כלות משה להקים, אותו היום העמידו ולא פרקו ע"כ. ואם כן פירק משה את המשכן שבעה פעמים, דהוא בא לרמוז על שבעה מקומות שהיה המקדש קיים, ונתפרקה קדושתה משם והוקם במקום אחר, והיינו, מדבר, גלגל, שילה, נוב, גבעון, בית ראשון, בית שני [ושוב ראיתי כן בשם בעל אמרי אמת מגור זצ"ל]. ועל כל פנים המשכן לא נשאר נצחי לעולמי עד.

ולא עוד שבכל המ"ב מסעות במדבר, הוצרכו לפרוק את המשכן ושוב להקימה מחדש. ולכאורה יפלא,

הגליון הזה נתנדב על ידי

מוה"ר ר' שלמה זלמן לעפקאוויטש הי"ו לרגל השמחה השרייה כמעונו בהולדת בנו למול טוב	מוה"ר ר' ליפא וועכטער הי"ו לרגל השמחה השרייה כמעונו בהולדת בנו למול טוב	מוה"ר ר' משה אקערמאן הי"ו לרגל השמחה השרייה כמעונו בהולדת בנו למול טוב	מוה"ר ר' יקותיאל שמואל פאפלאנאש הי"ו לרגל השמחה השרייה כמעונו בהולדת בנו למול טוב	מוה"ר ר' משה לעפקאוויטש הי"ו לרגל השמחה השרייה כמעונו באירוסיו בתו למול טוב	מוה"ר ר' פנחס דוד בראדי הי"ו לרגל השמחה השרייה כמעונו באירוסיו בנו למול טוב
---------------------------------------------------------------------------------------	-------------------------------------------------------------------------------	------------------------------------------------------------------------------	-----------------------------------------------------------------------------------------	-----------------------------------------------------------------------------------	-----------------------------------------------------------------------------------